

Տ Ա Ն Կ Ա Ն Ա Յ Փ

ԱՅՐԻ ՔԱՆԱՆԱՅԻՅ ՎԵՐԱԾՈՒՄՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՈՅԼԱՏՐԵԼԻ՞ Է

Կարգացի Պոլսոյ թերթերուն մէջ թէ Կեդրոնական Վարչութեան Պատկառելի Կրօնական Ժողովը մէկ անգամէն միայն մի նիստով այրի քահանայից ամուսնութեան մասին իր վճիռն արձակեր է, որոշելով Սրբազան Հայրապետին այդ մասին քած հարցման ԲԱՅԱՍԱԿԱՆ պատասխան տալ: Զէի ուղեր հաւատալ թէ Կրօնական Ժողովն այդքան անկարեւոր կերպով վերաբերուի ծանրակշիռ խնդրոյ մը նկատմամբ որ կ'արժէր երկար, լուրջ և շրջահայեաց խորհրդածութիւն: Սրբազան Հայրապետը, որ ուրիշ շատ մը պարագաներու մէջ իր հայրապետական իշխանքով ամուսնական և այլ եկեղ. խնդիրներ լուծած էր, ի նկատ առնելով խնդրոյն մեծ կարեւորութիւնը, պատշաճ դատած էր Կ. Պոլսոյ և երուսաղէմի Պատրիարքութեանց և Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան կարծիքն ու գաղափարն հասկնալ, լաւ գիտնալով որ խնդիրը կարեւոր էր, և կարօտ խոհեմ ու երկար խորհրդածութեան մը, և թէ կարելի չէր մէկ, երկու նիստերով վերջնական վճիռ մ'արձակել, բայց Կրօնական Պատկառելի Ժողովը միայն մի նիստով արձակած լմնցուցած էր: Ասիկա անակնկալ մ'էր: Բայց ինչ լուրջ փաստերու վրայ յենլով Կրօնական Ժողովն այդպիսի վճիռ մը կ'արձակէր, այդ մասին ունէ համոզել լուսաբանութիւն մը չկայ. անպատճառ Կրօնական Ժողովոյ անդամ ըլլալու պէտք չկայ, գիտնալու համար թէ ինչ վիճաբանութիւններ տեղի կրնային ունենալ հոն, այն նստին մէջ. ուր որոշուեցաւ Բացարձակ Բացասականը. եթէ կ'ուզէք՝ կարելի է ձեզ ներկայացնել այն հաւանական առարկութիւններն որք կրնան եղած ըլլալ. —

Հաւանականաբար, առաջին. — Զենք կրնար Եկեղեցւոյ դաքաւոր օրէնքները փոխել, մեք այդ իրաւունքը չունինք:

Հաւանականաբար, եկրորդ. — Որ քակէ զցանգ հայրենի խայթեցէ զնա օձն անապատի:»

Հաւանականաբար, երրորդ. — Եթէ այսօր այդպիսի որոշում մը տրուի, կ'քաջալերուին և ուրիշ փոփոխութիւններ ալ կ'ուզեն

ներմուծել եկեղեցւոյ մէջ, ևն. ևն., ուստի լաւ է որ բացասական պատասխան մը տրուի:

Իրաւամբ կ'յուսայինք և կ'սպասէինք որ գէթ Կրօնական ժողովոյ անդամ քահանայ հայրերը, իբրև փորձառուներ, պաշտպանէին իրենց այրիացած կարգակից եղբարց դատը, պարգէին հոն այրի քահանայից թշուառ կացութիւնը, ներկայացնէին ժողովրդեան դժգոհ ընթացքն հանդէպ այրի քահանայից, իրական փաստերով ապացուցանէին թէ այդ պատճառներով ինչ տեսակ չարիքներ տեղի ունեցած են, կ'ուսենան և պիտի ունենան միշտ, և իբր հետեանք ատոնց, ինչպէս նոր դուռ մը կ'բացուի քաղաքներու և թաղերու մէջ գայթակղութեան, և ինչպէս ժողովուրդը տակաւ կ'ուժանայ կրօնականէն, հետեաբար և կրօնքէն: Թերևս քահանայ անդամք փոքր ինչ ջանացած ըլլան պաշտպանել և թերևս հակառակը պնդած և որոշած ըլլան Բացասական:

Բայց այդ որոշումով խնդիրը չի վերջանար, քանզի վերքը ծածկելով չէ որ պիտի բուժուի, այլ դեղ ու դարման պէտք է: Եթէ ատոնք զլացուին, վերքը կ'խորունկանայ, կ'ընդարձակուի, ոսկորին կը հասնի, ու հարկ կ'ըլլայ վիրաբուժական դժուարին դործողութեան մը, ուստի աւելի լաւ է այդ ծածկոյթը վերցնել, վերքը քննել և հարկ եղած բուժիչ դարմանն ընձեռել, որպէս զի կարելի ըլլայ ապագայ աւերիչ բարոյական չարիքներու առաջն առնել:

Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնն և Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնն ալ Կեդրոնական Կրօնական ժողովոյ օրէնակին հետեւելով միեւնոյն Բացասական պատասխանը կրկնեցին. այժմ Կրօնական ժողովոյ հաւանական առարկութեանց քանի մը խօսքով պատասխանենք:

Առաջին.— Կեդր. Կրօն. ժողովը լիազօր իրաւունքն ունի փոխելու և բարեփոխելու եկեղեցական այն օրէնքներն որոնք ունենաւ թիւն չունին Կրօնի հիմնական վարդապետութեանց հետ: Եթէ այրիացեալ քահանայ մը կրկին ամուսնանայ, առիկա եկեղեցւոյ ոգւոյն չվնասելէ զատ մէկէ աւելի բարոյական և ֆիզիքական օգուտ պիտի ունենայ: Կրկին ամուսնացեալ քահանան բարոյապէս միշտ մաքուր ու ապակառելի պիտի ներկայանայ իր հօտին, որուն առաջնորդն է, իր ժողովուրդին, որուն ամէն խաւերուն, ամէն ցաւերուն մէջ մտնելու և մօտէն հոգեոր ու բարոյական դարմաններ տալու պաշտօնն ունի: Երբ քահանայ մը այրի է ու ինքն իր բարոյական ցաւերն ու վիշտերն ունի. երբ ինքը կարօտ է խորհուրդի ու դարմանի, ինչպէս կարող է

ուրիշին տալ այն, զոր ինքը չունի. ժողովուրդն իրաւամբ չպիտի բռնէ անոր. «Բժիշկի, բժշկեալ զանձն քս:»

Կրկին ամուսնացեալ քահանան Ֆիզիքապէս առողջ պիտի ըլլայ, և պիտի կարենայ աւելի աշխուժիւ ու եռանդով կատարել իր քահանայական պաշտօնը, քանզի հարկ է գիտնալ թէ ով որ Բնութեան դէմ կ'մեղանչէ՝ անպատճառ պիտի տուժէ. Բնութիւնն իր իրաւունքը կ'պահանջէ, երբեք առարկութիւն, վիճաբանութիւն և բացասական պատասխան ընդունի: Առտուն երբ կ'արթննաք, նախաճաշի մը պէտք ունիք, բայց այնպիսի պարագաներու մեջ կ'դտնուիք որ նախաճաշը կ'բացահայի, ուստի առանց անոր կ'անցընէք, փոյթ չէ, կրնաք համբերել. ճաշի ժամանակը կ'հասնի: Բնութիւնն իր իրաւունքը, պէտքը կ'զգացնէ, կրնայ ըլլալ որ այն ցերեկ ճաշ ալ չընէք, բայց ստամոքսնիդ կ'պահանջէ. Բնութեան իրաւունքն ու օրէնքն է այդ որ երբ մարդ անօթնայ պէտք է ուտէ, երբ ծարաւի է պէտք է խմէ. սակայն չկայ, անօթի էք, ծարաւի էք, ահա կ'սկսիք ընդհանուր տկարութիւն մը զգալ, ուժերնիդ կ'սկսի, աչքերնիդ կ'նուազի, գոյներնիդ կ'գեղնի, ահաւասիկ չարաչար կ'աւաժէք, քանզի Բնութեան դէմ մեղանչեցիք. Բնութիւնը խտտապահանջ է, պէտք է գոհացնէք զինքը. եթէ չէք ուզեր վնասուիլ Ֆիզիքապէս. Բնութիւնն իր իրաւունքէն, իրեն պէտք եղածէն աւելի չի պահանջեր ձեզմէ. նա խիստ կ'սիրէ չափաւորութիւնը, եթէ աւելի ապք իրեն, եթէ ուտելիքներով յղիանաք, նորէն կ'պատժէ զձեզ, դարձեալ տուժողը դուք կ'ըլլաք:

ՅԵԼԵՐԴ.— Կրօնական ժողովն այրի քահանայից ամուսնութիւնը թոյլատրելով երբէք հայրենի ցանգը չէր քակեր, այլ ընդհակառակն աւելի կ'ամրացնէր և այդու ոչ թէ ձեռու խայթման, այլ լեզուներու օրհնութեան կ'արժանանար և կերպիւ իւրիք Եկեղեցւոյ հին կարգերու վերահաստատման ստատրաժ կ'ըլլար: Թերևս աւելորդ չըլլայ այս առթիւ յիշել թէ եպիսկոպոսական ձեռնադրութեան Մաշտոցին մէջ, ձեռնադրեալ առաջնորդին համար ձեռնադրող Հայրապետը կ'հարցնէ թէ ամուսնացեալ է և կ'յաւելու թէ, եթէ ձեռնադրուելու ներկայացուած առաջնորդն ամուսնացեալ չէ, թող անիծեալ ըլլան թէ՛ ինքն և թէ՛ այն ժողովուրդն որուն կ'պատկանի այս առաջնորդը: Քահանան ըստ հոգևորին ժողովուրդին առաջնորդն է, և Եկեղեցւոյ վերոյիշեալ օրէնքին համեմատ անպատճառ պէտք է ամուսնացած ըլլայ, որ կարենայ իր հոգևոր առաջնորդութեան պաշտօնը լիովին կատարել: Կ'տեսնաք որ Կրօնական ժողովն այդ թոյլատրութեամբ հայրենի ցանգը պիտի ամրացնէր և

լքուած հին կարգերը վերահաստատէր:—Այրի քահանայ մը երբ կ'փափագի ամուսնանալ ու չի թոյլատրուիր իր պատիւը բարձր պահելու և իր զաւակները խնամելու համար կ'հարկադրուի իր սուրբ կարգը թաղուէ և աշխարհականանալով ամուսնանալ, ըլլայ Հայ կամ Յոյն քահանայի պատկով, ահա հոս է որ հայրենի ցանգը կ'քակուի և պատասխանատուն անոնք կ'ըլլան որ բացասական պատասխանի մը որոշման կ'յանդին: Աշխարհական մը կ'փափագի քահանայանալ, բոտ առտուածային հրամանի կ'ամուսնանայ, սակայն ժամանակ մը յետոյ իր երէց կիներ կ'մեռնի, խեղճ քահանան, որ ուրախութեամբ ընդդրեաժ էր քահանայա-կան Ս- պաշտօնը, կ'զղջայ և նոյն իսկ կ'անիծէ իր ձեռնադրու-թեան օրը, քանզի հաշիւ բրած չէր որ իր երէցկիւնն այսչափ կանուխ պիտի մեռնէր և առ հարկի պիտի ստիպուէր իր սիրած, յարգած նուիրական պաշտօնը մէկ կողմ թողուլ որպէս զի առեքեկոյթ ցանգը չքակուի, մինչդեռ իր այդ բնթացքով իրական ցանգն է որ կ'քակուի ու ժողովրդեան հաւատքը կ'նուազի:

Երրորդ.—Կրնայ ըլլալ որ այրի քահանայից վերամուսնութիւնն եթէ թոյլատրուի, ուրիշ խնդիրներ ևս ներկայանան. ունէ դրական օրէնք մը չի կրնար տեսիլ և յաւիտենական ըլլայ. ժամանակներու պահանջմանց համեմատ օրէնքները կ'բարեփոխուին. ենթագրեանք թէ սա օրէնք մ'է զոր ժամանակինն եկեղեցւոյ հարք սահմաններ են, որոշելով որ քահանայք մի անգամ միայն ամուսնանան. այժմ կարելի է այդ փոխել, քանի որ ժողովուրդն և քահանայք այդպէս կ'փափաքին և այդ փափաքելովն Գրիստոսագիր կամ առաքելաբան օրէնքի մը գէժ չէ որ կ'դործեն, քանզի ո՛չ Աւետարանի և ոչ ալ առաքելական թղթոց մէջ այդպիսի պատուէր մը, կանոն մը չենք տեսներ, այլ դարեր վերջը, դրէթէ Է. դարուն, այդպիսի օրէնք մը կ'գրուի եկեղեցւոյ կողմէ և այսօրուան եկեղեցին ունի նոյն իրաւունքն ու իշխանութիւնը, ինչ որ Է. դարու եկեղեցին ունէր. ուրեմն այսօրուան եկեղեցին ապագայ եկեղեցւոյ զարգացումն ի նկատի ունենալով պարտաւոր է բարեփոխել այնպիսի օրէնքներ: Բաց աստի, Կրօն. Ժողովը, հետեւելով Սրբազան Հայրապետին օրի-նակին, պարտաւոր էր այս խնդրոյ մասին Գաւառական Առաջ-նորդութեանց կարծիքն ևս հարցնել և ապա կարծիքներու մե-ծամասնութեան վրայ յենլով հաստատական կամ բացասական որոշումը տալ:

Երեսագին.

Եկեղեցական մը